

Міністерство охорони здоров'я України  
Тернопільський національний медичний університет  
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України  
Українська Асоціація сімейної медицини

# ЗАХВОРЮВАННЯ СЕРЦЯ І СУДИН У СІМЕЙНІЙ МЕДИЦИНІ

*За редакцією проф. Л. С. Бабінець*

Навчальний посібник

ТОМ 2

Львів  
Видавництво «Магнолія 2006»  
2023

УДК 616.11/.14:616.1/.4(075.8)  
З-38

*Рекомендовано вченою радою Тернопільського національного  
медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України  
(протокол № 9 від 25.09.22 р.)*

**Рецензенти:**

**Сидорчук Л.П.** – доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри сімейної медицини  
Буковинського державного медичного університету МОЗ України

**Гребеник М.В.** – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапії та сімейної  
медицини ФПДО Тернопільського національного медичного університету  
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України.

**Захворювання серця і судин у сімейній медицині** : навч. посібник. В 2-х  
З-38 т. / за редакцією проф. Л. С. Бабінець. – Львів : «Магнолія 2006», 2023. – Т.  
2. – 380 с.

ISBN 978-617-574-238-9

Навчальний посібник «Захворювання серця і судин у сімейній медицині», створений за участі викладачів-клініцистів Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського та інших медичних вишів України, які працюють у галузі вищої медичної освіти за фахом «Загальна практика-сімейна медицина» або небайдужими до неї, є актуальним, оскільки на серцево-судинні хвороби припадає лівова доля усієї неінфекційної хронічної патології, а у структурі захворюваності та смертності населення хвороби системи кровообігу займають одне з перших місць.

Посібник має слугувати оптимізації системи охорони здоров'я у галузі загальної практики щодо діагностики, протокольного та ад'ювантного лікування, профілактики та реабілітації хворих серцево-судинного профіля. Амбулаторні аспекти ведення кардіологічного пацієнта є надзвичайно актуальними, а підходи лікарів ПМД мають бути доказовими, заснованими на чіткому науковому обґрунтуванні або великій емпіриці. Посібник містить розділи з актуальних аспектів епідеміології і громадського здоров'я у сфері хворіб серця і судин, пропедевтики кардіологічного хворого, протокольного лікування найбільш поширених нозологій з урахуванням положень українських та європейських стандартів, з реабілітації та сестринського догляду за серцево-судинними пацієнтами, а також вибраних матеріалів інтегративної медицини щодо таких пацієнтів.

Матеріали, викладені у навчальному посібнику, можуть бути цінними для широкого кола фахівців-практиків у галузі медицини – студентів старших курсів медичних вузів, лікарів-інтернів за фахом, лікарів загальної практики-сімейних лікарів, дільничних терапевтів і педіатрів, лікарів-кардіологів та інших спеціалістів, які дотичні до співпраці з ПМД, а також для викладачів і науковців у цих галузях, які об'єднані спільною метою – надання високопрофесійної, доступної та якісної медичної допомоги громадянам України з кардіологічними проблемами, особливо в умовах невизначеності, які ми переживаємо в Україні.

УДК 616.11/.14:616.1/.4(075.8)

## **Авторський колектив**

**Бабінець Лілія Степанівна** – д-р мед. наук, професорка, завідувачка кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

**Андріюк Лук'ян Васильович** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри реабілітації та нетрадиційної медицини ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

**Архій Емілія Йосипівна** – д-р мед. наук, професорка кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету Ужгородського національного університету

**Ждан Вячеслав Миколайович** – д-р мед. наук, професор, ректор Полтавського державного медичного університету

**Сірчак Єлизавета Степанівна** – д-р мед. наук, професорка, завідувачка кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету Ужгородського національного університету

**Бабаніна Марина Юріївна** – канд. мед. наук, доцентка, завідувачка кафедри сімейної медицини і терапії Полтавського державного медичного університету

**Боцюк Наталія Євгенівна** – канд. мед. наук, доцентка кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

**Кітура Євдокія Михайлівна** – канд. мед. наук, доцентка кафедри сімейної медицини і терапії Полтавського державного медичного університету

**Кітура Оксана Євгенівна** – канд. мед. наук, доцентка кафедри внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів Полтавського державного медичного університету

**Коваль Валентина Юріївна** – канд. мед. наук, доцентка кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету Ужгородського національного університету

**Москаль Оксана Миколаївна** – канд. мед. наук, доцентка кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету Ужгородського національного університету

**Барані Василь Євгенович** – канд. мед. наук, асистент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету Ужгородського національного університету

**Настич Марія Михайлівна** – канд. мед. наук, асистентка кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету Ужгородського національного університету

**Стан Михайло Петрович** – канд. мед. наук, асистент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету Ужгородського національного університету

**Галабіцька Ірина Михайлівна** – канд. мед. наук, докторантка кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

**Гулій Марина Анатоліївна** – медичний директор медичного центру ЦВІ, лікарка ЗП-СМ, м. Київ

**Попович Сергій Вікторович** – керівник відділу освіти Української академії біологічної медицини, м. Київ

## ЗМІСТ

Список умовних позначень та скорочень .....	6
Вступне слово редактора .....	7
<b>IV. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФІНСЬКИХ КЛІНІЧНИХ ПРОТОКОЛІВ ЩОДО ВЕДЕННЯ ПАЦІЄНТІВ ІЗ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИМИ СЕРЦЕВО-СУДИННИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ .....</b>	<b>9</b>
IV.1. АРТЕРІАЛЬНА ГІПЕРТЕНЗІЯ .....	9
IV.2. ВТОРИННА ГІПЕРТЕНЗІЯ .....	19
IV.3. ГЕСТАЦІЙНА ГІПЕРТЕНЗІЯ (ПРЕЕКЛАМПСІЯ) .....	26
IV.4. МЕДИКАМЕНТОЗНЕ ЛІКУВАННЯ АРТЕРІАЛЬНОЇ ГІПЕРТЕНЗІЇ .....	29
IV.5. ІШЕМІЧНА ХВОРОБА СЕРЦЯ .....	37
IV.6. ГОСТРИЙ КОРОНАРНИЙ СИНДРОМ ТА ІНФАРКТ МІОКАРДА (Helena Kervinen, 2017) .....	47
IV.7. ГОСТРА СЕРЦЕВА НЕДОСТАТНІСТЬ І НАБРЯК ЛЕГЕНЬ.....	66
IV.8. ХРОНІЧНА СЕРЦЕВА НЕДОСТАТНІСТЬ .....	74
IV.9. ДИЛАТАЦІЙНА КАРДІОМІОПАТІЯ.....	99
IV.10. ГІПЕРТРОФІЧНА КАРДІОМІОПАТІЯ .....	105
IV.11. МІОКАРДИТ .....	110
IV.12. ПЕРИКАРДИТ .....	114
IV.13. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСЛІПІДЕМІЙ .....	117
IV.14. СТРАТЕГІЇ ТА ПРІОРИТЕТИ СКРИНІНГУ НА ДИСЛІПІДЕМІЮ .....	122
IV.15. ЛІКУВАННЯ ДИСЛІПІДЕМІЙ .....	123
IV.16. СИМПТОМИ АРИТМІЇ ТА ОБСТЕЖЕННЯ ПАЦІЄНТА З АРИТМІЄЮ .....	135
IV.17. СУПРАВЕНТРИКУЛЯРНА ТАХІКАРДІЯ (СВТ) .....	139
IV.18. ШЛУНОЧКОВА ТАХІКАРДІЯ .....	147
IV.19. ЛІКУВАННЯ ТРІПОТІННЯ ПЕРЕДСЕРДЬ .....	152
IV.20. БЛОКАДИ НІЖОК ПУЧКА ГІСА НА ЕКГ .....	155
IV.21. НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНІ ТИПИ КЛАПАННИХ ХВОРОБ СЕРЦЯ У ДОРΟΣЛИХ І ПОВ'ЯЗАНІ З НИМИ ШУМИ.....	165
IV.22. ФУНКЦІОНАЛЬНІ СЕРЦЕВІ ШУМИ У ДОРΟΣЛИХ .....	176
IV.23. АНАЛІЗ ЕКГ У ДОРΟΣЛИХ .....	178
IV.24. АМБУЛАТОРНЕ МОНІТОРУВАННЯ ЕКГ .....	185

---

<b>V. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ АРТЕРІАЛЬНОЇ ГІПЕРТЕНЗІЇ У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНИХ КЛІНІЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ...</b>	<b>189</b>
<b>VI. КОНЦЕПЦІЯ БІОРЕГУЛЯЦІЙНОЇ КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ ПЕРИФЕРИЧНОГО КРОВООБІГУ ТА МІКРОЦИРКУЛЯЦІЇ В КОМПЛЕКСНІЙ ТЕРАПІЇ ГОСТРИХ, ХРОНІЧНИХ ТА ДЕГЕНЕРАТИВНО-ДИСТРОФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ .....</b>	<b>240</b>
<b>VII. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАННЯХ .....</b>	<b>259</b>
<b>VIII. ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІ ПІДХОДИ ДО РЕАБІЛІТАЦІЇ ХВОРИХ ІЗ УРАЖЕННЯМ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ .....</b>	<b>303</b>
<b>IX. АКТУАЛЬНІ ВИБРАНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ НЕМЕДИКАМЕНТОЗНИХ МЕТОДІВ У КОМПЛЕКСНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ КАРДІОЛОГІЧНИХ ХВОРИХ .....</b>	<b>341</b>
<b>X. ДОГЛЯД ЗА ХВОРИМИ З ПАТОЛОГІЄЮ СЕРЦЕВО- СУДИННОЇ СИСТЕМИ .....</b>	<b>358</b>

*Навчальне видання*

# **Захворювання серця і судин у сімейній медицині**

*За редакцією проф. Л. С. Бабінець*

Навчальний посібник

ТОМ 2

Підп. до друку 26.09.2022 р.  
Формат 70×100/16. Папір друк. № 2. Гарнітура Korinna.  
Ум. друк. арк. 30,88. Тираж 300 прим.

ПП «Магнолія 2006»  
м. Львів-53, 79053, Україна, тел. +38 (050) 370-19-57  
e-mail: picha1938@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи  
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:  
серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року, видане Державним комітетом інформаційної  
політики, телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавництва «Магнолія 2006»